

„Q. 3. Quae regulae quoad ascendentes.

„R. 1. In defectu descendantium *succedunt ascendentes*, ita ut nulla fiat distinctio bonorum, proprietor succedens excludat remotiorem, et in primo gradu quidem in capita, in ulteriori in lineas, cum nulla hic stirps, nulla repraesentatio detur. Ita Nov. 118. e. g. Caja parvula moritur superstite matre paupere, et avo ac avia paternis, et avia materna: ergo mater succedit in omnia bona Cajae per solam paternam lineam dilatae exclusis omnibus reliquis: post mensem moritur et ipsa mater; ergo emortuae bona dividuntur in duas aequales portiones, quarum unam accipiunt ascendentes paterni seu mariti, alteram ascendentis materna sola. 2. Si cum parentibus, aut avis defuneti superstes sit hujus frater aut soror germana, cum ascendantibus concurrit germanus in capita, et reliquorum germanorum liberi in stirpem, neque tunc ascendentis in lineas distribuuntur. Secus fit, si vivant solum uterini, aut consanguinei, aut soli liberi germanorum nullo germano superstite. Ita Nov. 127. c. 1. quae aliquantum correxit *Novellam* 118. . . . 3. *De legitimatis* per subsequens matrimonium aut rescriptum Principis est eadem successionis ratio; mere legitimo succedit solus pater adoptans cum patre ejus naturali, et germano, et tunc tantum, quando filius adoptivus fuit in patria potestate adoptantis, aut arrogatus mortuus sit pubes. *Illegitimis* succedunt ascendentis, sicut illi parentibus; quia reciproca apud hos est successionis ratio.

„Q. 4. Quae ratio collateralium.

„R. 1. Fratri defuncto succedunt deficientibus ascendantibus lineae rectae sorores et fratres germani in capita, et horum liberi in stirpes exclusis unilateralibus, et horum liberis. Ita *Novel.* 118. c. 3. quia major creditur esse affectus erga ambilaterales, quam erga illos, inter quos vivitri et novercae nomen intercedit. 2. Deficientibus ambilateribus succedunt unilaterales in capita, et horum liberi in stirpes, exclusis patruo et avunculo, ac germanorum nepotibus tanquam adhuc remotioribus; quia jus repraesentationis ultra fratrum liberos non egreditur. Et hac etiam successione non distinguunt Boekn, Pellegrini etc. inter bona, an obtenta per lineam paternam consanguineis, per maternam autem uterinis adveniant etc., sed illud dubitant magis, an si soli germanorum vel unilateralium liberi succedunt, succedant in capita vel stirpes. 3. *Legitimati* per subsequens matrimonium eamdem prorsus rationem servant; per rescriptum vero Principis legitimati tunc solum legitime nato fratri succedunt, quando hic non alium legitime natum fratrem habet, aut post prioris legitimationem primum natus sit. *Adoptivi* solum succedunt fratribus consanguineis, et quidem tunc tantum, quando in potestatem adoptantis transierunt, et adhuc durat adoptatio. *Naturales* et *spurii* succedunt sibi invicem, et omnibus ex matre collateralibus una cum legitimis fratribus uterinis, nisi mater sit illustris; secus contingit natis ex damnato coitu.

„Tandem post collaterales fratres, et fratrum liberos succedunt reliqui conjuncti sanguine in capita, sine attentione, an sint unilaterales vel bilateralis: post istos conjux, imo si haec sit pauper, ne egere in dedecus familie debeat, concurrit cum liberis, et acquirit solum fructum portionis suae ad dies vitae; aut cum aliis sanguine junctis: et acquirit etiam proprietatem portionis, quae est quarta pars, si concurrentes sint solum tres; si sint plures tribus, est portio virilis, quam 30 annis petere potest. Ita Nov. 117. c. 5. Si autem conjux superstes altero praemortuo ad secundas nuptias transeat, amittit proprietatem, et retinet solum usumfructum eorum bonorum, quae a priore conjugi *titulo lucroso*, e. g. donatione,

„testamento, successione intestata in bonis profectiis liberorum etc. acquisivit: aliter de bonis *titulo oneroso*, e. g. labore communi etc. acquisitis. Ita Nov. 22. c. 23. Et hinc, si mater moriens filio aedes, marito agrum donet, hoc ad secundas nuptias transeunte filius acquirit dominium agri. Post conjugem succedunt *Collegia*, e. g. Academia in bonis studiosi, legio in bonis militis, Ecclesia in bonis beneficiati etc. imo si peregrinus in loco Religioso, e. g. hospitali moriatur, nec haeredes alii propiores compareant, Episcopus occupat bona eroganda in causas pias. *Auth. om. peregr. C. communia de success.* Ultimo tandem *fiscus*.

„Q. 5. An religio possit petere successionem pro Religioso.

„R. 1. Si religio sit capax dominii in communi, et professus supervivat patri, succedit monasterium, vel potius retinet bona et jura sui professi, non item sui novitii, licet hic forte ante absolutum tempus tyrocinii, e. g. ob morbum, emisisset professionem. 2. Si tempore solito professus pogramiatur patri, Praelatus non potest exigere haereditatem, aut legitimam sui Religiosi. Ita communiter contra *Schmier*. Quia 1. monasterium acquirit illud jus praecise, quod habet professus: ergo cum hic tantum habeat jus conditionatum ad haereditatem: *si nempe supervivat patri etc. viventis enim nulla est haereditas*. 2. Si professus ex monasterio capaci haereditatis transiret ad Religionem incapacem s. Francisci, illud capax non posset succedere in bonis patris morientis, quia per transitum professi amisit jus succedendi: ergo cum etiam amiserit hoc jus per mortem professi etc.

„*Dices* 1. Monasterium professi defuncti *repraesentat* defuntem, sicut liberi defunctum parentem: ergo in stirpem succedit. 2. Non tantum jure repraesentationis, sed etiam *proprio* succedit; nam professus per professionem omnia sua bona, et jura transtulit in monasterium. 3. *Praxis* probat jus successionis: cum saepe Praelati malint expectare usque ad mortem patris, quam cum patre neopressi transigere. R. *Ad* 1. N. quia monasterium non participat de sanguine progenitorum professi. *Ad* 2. N. transtulit tantum jura conditionata etc. *Ad* 3. Praxis haec supponit spem, quod filius sit supervicturus patri. V. *Tabulas Hoppianas* a D. Hahn emendatas, et declaratas.“

CAPUT VII. *De octavo praecepto Decalogi.*

§. I. *Praenotanda.*

Sicut praecepto 5. peccata ex injusta laesione bonorum corporis, praecepto 7. peccata ex injusta laesione bonorum fortunae prohibentur; ita praecepto 8. *Non logueris contra proximum tuum falsum testimonium* (Exodi 20. 15. et Matth. 19.), prohibetur omnis injusta laesio proximi in bonis famae, ac honoris. Agendum itaque de injuriis, quae fiunt per testimonium falsum in judicio publico; item de mendacio, judicio temerario, suspicione; denique de detractione, et contumelia. De juramento, et perjurio egimus t. 3. c. 2. a. 2.

„§. II. *Principia generalia de peccatis contra praeceptum octavum.*

957. *Principium I.* Nullo casu licet testari scienter falsum, nec alium ad id inducere: qui vero sciens falsum testimonium dixit, per quod alteri fuit efficax causa damni, tenetur non solum impedire, vel reparare omne damnum, quod causavit, sed etiam revocare falsum testimonium cum paradi uno suo, maxime si accusatus vita periclitetur, sitque spes, revocationem esse profutaram. *Filliuc.*, *Babenst.* t. 4. d. 8. a. 2. n. 45. *Ratio primi*

est, quia falsum testimonium omni modo prohibetur in Scriptura, Exodi 20. supra cit. Matth. 19. 18. *Ne falsum testimonium dixeris.* Matth. 15. v. 19. falsa testimonia numerantur inter gravissima peccata cum fornicationibus, blasphemias etc. quae *coinquant hominem.* *Ratio secundi*, quia qui est causa efficax damni alterius, tenetur ad ejus reparationem: atqui testis falsus est talis causa: ergo. *Quid, si quis ex errore inculpabili dixerit falsum testimonium?* R. Postquam patescit error, tenetur impedire damnum imminens, vel amoliri jam impendens, fatendo quod inculpabiliter erraverit, ad restitutionem autem non tenetur. *Filliuc.* t. 40. c. 8. n. 253. et 254.; *Sayr.*, *Less.* Duxi, *cum pari damno*, quia stante aequali damno potior censenda est conditio innocentis.

958. *Princip. II. Mendacium*, quod communiter dicitur locutio contra mentem, *est intrinsece malum, nec unquam potest fieri licitum;* quia vocibus uti contra naturalem institutionem, et finem, scil. loquendo velle alium decipere, ex se, et praecisa omni prohibitione legis positivae repugnat rectae rationi; ergo. Mendacio annumerat *S. Th.* 2. 2. q. 111. a. 1. in corp. *simulationem*, qua quis externo opere vel signo exhibet aliud quam in corde sentit, animo fallendi alterum; quia haec aequa opponitur veracitati, quae est virtus inclinans hominem, et obligans, ut quaecumque signa judicii interni significativa mente conformet, alias contradictio erit inter interiora et exteriora in eodem homine.

959. Porro mendacium est triplex: *officium*, quod utilitatis alienae causa; *jocosum*, quod vel propriae, vel alienae voluptatis causa profertur; et *perniciosum*, quod proficiscitur ex intentione proximo injuste nocendi. Officium et jocosum, per se et ex genere suo sunt peccatum veniale; perniciosum vero ex se est mortale, quamvis possit esse veniale ratione levis materiae, v. g. si exiguum tantum inferatur, vel intendatur damnum. *S. Th.* 2. 2. q. 110. a. 4. in corp. *Ratio primi* est, quia abusus ille verborum, ac signorum externorum in officioso tantum, et jocoso mendacio neminem graviter laedit, nec graviter abhorret a veritate. Duxi, *per se*, et *ex genere suo*: quia accidente alia specie peccati, v. g. si inde oriatur grave scandalum, item si adjunctum habeat juramentum, utrumque erit grave peccatum. Vide n. 526. *Ratio secundi*, quia perniciosum simul directe repugnat charitate Dei, v. g. in materia religionis, vel proximi, cui nocet; ergo in se gravem malitiam includit. *Bonac.* d. 10. q. 1. punct. 2., *Sayrus* et alii. De restrictione mentali vide n. 536. et seq.

960. *Principium III. Suspicio temeraria* (quando scil. sine sufficienti fundamento aliquid mali de proximo suspicamur) juxta *Laym.* ex genere suo *est tantum veniale peccatum;* quia ob debilitatem judicii non censetur (saltem communiter) graviter laedi bona existimatio proximi. Est autem suspicio actus intellectus non determinate quidem judicans rem absolute ita se habere, sed eam *forte* in his circumstantiis se sic habere. *Temeraria* est, si indicia tam levia sint, ut prudens judicium ex iis formari nequeat. Duxi, *saltem communiter*: quia si quis advertens levitatem judiciorum, nihil minus diutius adhaereat suspicioni in re gravi, mortaliter posset peccare; quia sic graviter laederetur bona existimatio proximi; ideoque ex ea facile oritur contemptus personarum etiam excellentium, odium, detractio etc. NB. Paterfamilias non suspicatur male, si rebus suis caute securitatis gratia prospiciat, occludendo cistas suas, prohibendo, ne filia cum hoc vel illo libere conversetur etc. quia commune periculum juste exigit ejusmodi curam.

961. *Princip. IV. Temerarium judicium* (quando scil. sine sufficienti fundamento malum de proximo judicatur) *est peccatum grave ex genere*

suo: veniale est in materia levi, vel ob imperfectionem actus, dum saepe non adest plena advertentia, vel etiam ob circumstantias personae parum aestimantis sinistrum de se judicium. *Prob.* 1. *Jac.* 4. 11. *Qui judicat fratre suum, judicat legem,* h. e. deficit a lege charitatis, quae praecipit temere de proximo non esse judicandum; huic judicio leges temere judicantis suum judicium anteponit. *Prob.* 2. ex *Math.* 7. 1. et *Luc.* 6. 37. *Nolite judicare, et non judicabimini.* *Prob.* 3. Juxta illud commune: *Quisque presumendus est bonus, donec demonstretur malus:* ergo quilibet jus habet ad bonam sui existimationem: ergo injuriam infert, qui proximum in corde temere judicat, et ejus famam interne laedit.

962. *Princip. V. Detractio* (quae definitur alienae famae occulta et injusta violatio; fama autem dicitur bona aestimatio aliorum de alicujus vita, et moribus) *ex genere suo est peccatum mortale* contra charitatem et justitiam, sive id quod refertur, verum sit sed occultum, sive falsum; ideoque habet annexam obligationem restituendi famam, seu retractandi coram iis, quibus praesentibus fama laesa est. *Prob.* ex eod. c. 4. sancti *Jac.* *Nolite detrahere alterutrum fratres: qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi.* *Confirm.* Detractio est eo majus peccatum iniquitiae, quo majore bono proximum injuste privat: atqui illum privat bono majore, quam furtum; *Melius est enim bonum nomen, quam divitiae multae.* *Prov.* 22. Vide propos. 43. et 44. ab *Innoc.* XI. damnatas. Additur in definitione detractionis 1. *occulta;* detractio enim fit absente illo, cui detrahitur, et sic differt a contumelia, quae praesenti infertur. 2. Additur *injusta*, qualis semper est, quoties affingitur falsum crimen. Occulta vero revelatio non semper est injusta, si scil. fiat ob justam gravemque causam, ut infra patebit.

963. *Adverte.* Detractio leve peccatum esse censetur 1. ex defectu plenae advertentiae. Ita *S. Aug.* (serm. 4. in die animarum ante medium) inter peccata minuta ponit, quando cum omni facilitate, vel temeritate male dicimus, quod pertinet ad detractionem: quod *S. Th.* 2. 2. q. 37. a. 2. ad 3. ita exponit: *Dicendum, quod Augustinus loquitur in casu illo, quo aliquis dicit aliquid leve malum de alio, non ex intentione nocendi, sed ex animi levitate vel lapsu linguae.* Unde ibid. in corp. ait: *Contingit tamen quandoque, quod aliquis dicit verba aliqua, per quae diminuit fama alicujus, non hoc intendens, sed aliquid aliud: hoc autem non est detrahere per se et formaliter, sed solum materialiter et quasi per accidens...* Si autem proferat ex animi levitate, vel propter causam aliquam non necessariam, non est peccatum mortale, nisi forte verbum, quod dicitur, sit adeo grave, quod notabiliter famam alicujus laedat, et praecipue in his, quae pertinent ad honestatem vitae: quia hoc ex ipso genere verborum habet rationem peccati mortalis, et tenetur aliquis ad restitutionem famae. 2. Si defectus leves proximi narrentur, vel generalibus tantum peccatorum nominibus profrantur, v. g. dicendo de aliquo, illum esse superbum, avarum, iracundum etc. *Excipe*, nisi forte conditio, personae talis sit, ut ejusmodi defectus censeantur esse magni momenti, v. g. si de viro gravi vel sacerdote dicas, eum esse mendaciis assuetum. 3. Si manifestentur defectus naturales (nisi inde notabile damnum sequatur) sive sint defectus animi, v. g. si dicas, aliquem esse ignarum, non habere maturum judicium etc., sive sint defectus corporis, v. g. Petrum esse caecum, gibbosum etc. 4. Si ratione conditionis personae peccata, alioqui etiam gravia, non censeantur notabiliter laedere famam, ut si persona sit vilis, vel ita affecta, ut crimen non magno sibi dedecori ducat, v. g. si dicas, hunc militem commisso duellum, illum deditum esse imprecationibus etc. 5. Gravitas detractionis minuitur

ex conditione personae detrahentis, v. g. si haec sit vilis, cui vel levis, vel nulla fides habeatur; ex quo capite saepius excusantur pueri, qui facile solent aliorum vitia detegere. 6. Detractio non est, si quis peccatam alterius occultum, quando ad delinquentis emendationem est necessarium, manifestet illi, qui potest, vel debet corrigere; aut qui grave damnum, quod imminet alicui, averttere potest: vel qui consilium, aut auxilium necessarium hic et nunc dare potest. *Excipe semper*, nisi notitia criminis occulti habeatur ex confessione, uti dicemus de sigillo confessionis. Ita *Stoë* l. 1. p. 3. n. 206. cum *Bonac.*, *Tambur.* et aliis.

964. *Princip. IV. Contumelia*, qua laeditur honor proximi, *ex genere suo est peccatum mortale*. Tunc autem actu est grave peccatum, quando injuria est notabilis, qua alicui vel verbo, vel facto in faciem objicitur grave crimen, ut si quem voces furem, adulterum, beneficum. Potest autem esse veniale 1. ex defectu plenae advertentiae: 2. ob levitatem criminis, quod objicitur: 3. ex conditione personae exprobantis, v. g. si puer ex ira fratri suo dicat: tu es filius meretricis. Sic saepius non sunt graves contumeliae, quae inter personas viles proferuntur, ut inter plebejas mulierculas, viles famulos, pueros, qui rixando convicia se invicem proscindunt, prout in buccam venit. 4. Si fiat ex joco, ita ut audiens animatum jocosum advertat. Denique excusari potest ab omni peccato, si fiat correctionis gratia. Sic Christus Luc. ult. discipulos vocavit *Stultos*: s. Paulus Galatas *insensatos*, ad Gal. 3. Secus si non fiat ex animo correctionis. *Ratio* princ. est, quia contumelia non tantum est contra charitatem, sed quia saepe conjuncta est cum detractione, simul est contra justitiam, et tunc secum trahit obligationem restitutionis famae et honoris; hinc differt a detractione, sicut rapina a furto: nam contumelia fit palam, et coram eo, qui patitur injuriam, detractio autem clam. *Confirm.* ex verbis Christi Matth. 5. *Qui autem dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis.*

965. *Adverte I.* Sicut honor (qui est externa aestimationis, quam de alterius bono vel excellentia habemus, testificatio) tum verbis, tum factis exhiberi, ita etiam laedi potest. Si scripto laedatur publice affixo, vel aliter sparsio, dicitur *libellus famosus*. De quo vide *Laymann* l. 3. de Just. t. 6. c. 3. II. Contumelia differt ab improperiis, et convicio; quia illa proprie fit per verba significantia malum culpe, v. g. dum proximum quis appellat latronem, fornicarium etc. *Convicium* proprie committitur objiciendo defectus vel animi, vel corporis, ut dictum est supra: *huc pertinent vulgaria cognomina, fauler Esel, Toelpel, Galgenschwengel* etc. *Improperium*, quando alteri objicitur malum indigentiae, v. g. si cui exprobres, quod fuerit vile mendicabulum, obscuro genere natus etc. *Reginald.* l. 24. n. 99.

Ex his resolves.

Didymus se accusat 1. *Narravi occultum alicujus crimen absque propria confirmatione, nocendique proposito, addendo, quod ab aliis id audiverim.* 2. *Crimen alicubi notorium ignorantibus manifestavi.* 3. *Saepe etiam crimen occultum aliis retuli non nominata persona.*

966. Q. I. An, et quomodo Didymus peccaverit quoad primum. R. Si eo auctore, et in iis circumstantiis crimen occultum narraverit, ut narratio ex se fidem apud audientes mereatur, vel sinistram suspicionem generet, peccavit contra justitiam cum onere restitutionis: secus, si prudenter praeviderit, non credituros esse, coram quibus narrabatur; quia tunc non esset periculum inferendi notabile damnum: si vero non ex pondere narrationis, sed ex levitate animi fidem adhibeant audientes, peccavit contra charitatem, non contra justitiam, quia narranti tanquam causae fides data ad-

scribi non potest. Ita *Laym.* l. 3. t. 3. p. 2. c. 3. n. 7. cum *S. Antonin.*, *Sylv.*, *Cajet.* et aliis.

967. Q. II. An, et quomodo Didymus peccaverit quoad secundum. R. 1. Si fuerit crimen verum, et notorium notitia facti, non peccavit saltem mortaliter. *Notorium facti* est, quod ita se plurium conspectui exhibet, ut nulla tergiversatione celari possit: *notorium juris*, de quo aliquis in judicio condemnatus, vel confessus, vel sufficenter et non tantum semiplene convictus est. *Ratio* R. est, quia talis criminosus tunc censemur spoliatus jure famae suae, quando crimen adeo manifestum est, ut moraliter impossibile sit, quin in aliorum notitiam deveniat. *At quod homines debent cognovisse crimen*, ut notorium censeatur? Respon. *Laym.* l. c. cum *Abb.* et *Molina*, definiendum esse prudentis arbitrio, an eo usque notitia diffusa sit, ut spectata humana fragilitate impossibile videatur, id celare alios; hinc si domus habeat octo incolas, sufficiet si 4. incolae crimen cognoverint, ut domi notorium censeatur. Juxta alios apud *Sylv.* V. Notorium q. 4. sufficit, si decem e communitate norint. R. 2. Si crimen notorium juris per sententiam condemnatoriam judicis publicatum sit, aliis etiam locis sine injuria evulgari potest. Ita *Suar.* t. 5. d. 48. f. 1. Excipit *Laym.* cum *Mol.* l. c. n. 9. si crimen per solam rei confessionem vel testimoni depositionem notorium sit, nisi illud paulo post publicandum esset.

968. *Dixi in R. 1. Si fuerit crimen verum:* falsum enim, de quo proximus per injuriam infamatus est, ulterius narrare nescientibus, est peccatum grave contra justitiam; quia innocentem infamae semper injustum est. Saepe tamen excusat ignorantia arbitrantem, crimen vel vere esse commisum, vel audientes id jam nosse. *Laym.* l. c.

969. Q. III. An peccet mortaliter contra justitiam, qui falso testi, vel accusatori iniquo, habenti tamen magnam auctoritatem, falsum crimen imponit ad eorum testimonium et auctoritatem infirmandam. Item qui alteri falsum crimen imponit, ut suam justitiam et honorem defendat. R. Uterque peccat graviter, et quidem contra justitiam, ut patet ex propos. 43. et 44. ab *Innoc.* XI. damn., quia mentiri in materia gravi, et in damnum alterius semper est peccatum grave et contra justitiam, sive fiat in judicio, sive extra judicium. Contra justitiam autem peccatur, quia laeditur jus, quod talis falsus testis, vel iniquus accusator habet ad propriam famam, et ne imponantur falsa crimina. *Neque dicas:* quod haec sit justa sui defensio; tum quia in tali casu falsum crimen potius imponitur ad vindictam, quam ad defensionem: tum quia haec defensio non est cum moderamine inculpatae tutelae; alia enim suppetunt media convincendi falsum testimoni vel accusatorem iniquum.

970. *Si quaeras*, an reus falso accusatus possit manifestare crimen occultum, verum tamen, sui accusatoris vel testis? R. 1. Si talis manifestatio sit inutilis ad defensionem rei, peccat reus contra justitiam manifestando, quia sola causa defensionis potest licitam facere manifestationem veri, sed occulti delicti: ergo si illa manifestatio sit inutilis ad sui defensionem illicita manebit. Tunc autem censemur inutilis 1. Si crimen manifestandum non sit tale, quod testem reddat inhabilem ad testificandum. 2. Si res illud crimen probare non possit. 3. Si alia adsit ratio, per quam reus se possit defendere sine manifestatione occulti criminis. Unde.

R. 2. Quando haec manifestatio est necessaria ad defensionem rei, licitum est reo verum crimen manifestare, non solum quando testis vel accusator dicit falsum, sed probabiliter etiam, quando dicit verum; quia in tali casu reus non habet aliam viam se defendendi; ergo manifestatio est justa defensio. *Excipe tamen casum*, quo reo parvum damnum immi-

neat, testi autem maximum; tunc enim reus peccaret graviter saltem contra charitatem, si manifestaret occultum crimen testis, vel accusatoris.
Duarte V. Crimen falsum n. 172.

971. Q. IV. An Didymus peccavit referendo occultum crimen suppresso nomine personae? R. Si abfuerit periculum, ita ut audientes criminis auctorem cognoscere non potuerint, non peccavit graviter; secus, si explicata personae qualitate illum facile nosse potuerint, maxime si infamia redundet in coenobium. Ordinem. *Molina* d. 27. *Petr. Navar.* et alii.

972. Porro *resolves* ex dictis sequentia. I. *Detractio directe fieri potest* 1. Falsum crimen imponendo. 2. Amplificando verum. 3. Verum sed plane occultum manifestando. 4. Perperam alterius bonum opus explicando, quasi mala intentione fuisse factum. Hi modi comprehenduntur sequenti versu: *Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.* Indirecte detrahit alteri: 1. Qui negat recte facta, et bona alterius. 2. Qui minuit illa. 3. Qui ea reticet eo in loco et tempore, quo caeteri reticentiam alterius pro tanta vituperatione accipiunt. 4. Frigide laudando, ut hoc ipsum cedat in opprobrium. Hos modos tradit sequens carmen: *Qui negat, aut minuit, reticet, laudatque remisse.* Sic detrahentes frequentius peccant contra charitatem; si damnum proximi conjunctum sit, etiam contra justitiam.

973. II. Qui interrogando, applaudendo, animando est causa coepitae, vel continuatae detractionis, peccat contra charitatem, quatenus infamanti praebet occasionem peccati; et contra justitiam, quatenus injuste infamantis causam praebet; de tali *S. Ber.* l. 2. de Consid. ad Eugen.; *Detrahere, vel detrahentem audire, utrum horum detestabilius sit, non facile liquerim*. Qui gravi detractione per consensum internum tantum delectatur, peccat graviter, quia talis delectatio de jactura alienae famae est peccatum odii. Item qui solum audit eam, licet positive non concurrat, nec interiorne approbet, sed tantum non impedit, cum facile possit, v. g. sermonem alio divertendo, abeundo, vel signa displicentiae dando, vultum tristem exhibendo, peccat contra charitatem graviter, hoc ipso, quod non impedit damnum proximi, cum facile possit. Ille excusari potest a peccato omissione correctionis, qui prudenter praevidet, monitionem nihil profuturam, vel qui ex ea magnum incommodum merito timet, vel qui rationabili vereundia prohibetur ob auctoritatem detrahentis. Juxta *Less.* tenetur talis signa displicentiae dare; nam juxta monitum sapientis. *Prov. 15. Aquilo dissipat pluviam, et facies tristis linguas detrahentium.* Dicat quilibet cum Propheta: *Detrahentem secreto proximo suo, hunc perseguebar.* *Psalm. 100.*

974. III. Qui ex inadvertentia alteri graviter detrxit, tenetur in conscientia ad restitutionem famae; dispar enim est ratio inter damnificatorem sine culpa, et inter detractorem; quia qui sine culpa detrxit, silentio ostea suo libero detractionem moraliter censetur continuare, quam tamen facile posset impedire: e contra damnificator in bonis temporalibus, non censetur damnum moraliter continuare, quod inadvertenter intulit, et nodo nequit sine gravi suo damno recuperare. De eo, qui uno actu in diversis materiis, item coram pluribus detrahit, dictum est supra n. 314.

975. IV. Qui detrahit mortuo graviter, peccat mortaliter contra justiam; quia bona opinio, quam habet apud homines, ei aufertur: ergo gratia injurie ei infertur. *Confirm.* Bona fama etiam post mortem est bonum alde aestimabile, cuius gratia homines in hac vita multa agunt praeclara acinora, et patiuntur multa: ergo privatio hujus boni graviter est injuriosa etiam defuncto. *Nec dicas:* mortuus jam non est: ergo nec habet jus, quod per injuriam laedi possit, sed habuit jus, quod modo non resipitur a justitia. R. enim N. ant. quia defuneti voluntas vere adhuc existit,

in qua residet jus ad famam. Homini possibili, et futuro inferri injuria non potest, quia talis nec secundum animam, nec secundum corpus existit, adeoque nec capax est juris, quod laedatur. De modo restituendi famam, vide infra n. 982. et seq. Si tamen aliter defuncto fama restitui non possit, censem Bonac., Rebel. et alii, quod restitutio fieri debeat per exhibitionem suffragiorum, et bonorum spiritualium.

V. David sacerdos Dafrosam secum constituit habere famulam, putans ipsam esse fidem, prudentem ac piam foeminam. Dionysius, fidelis amicus Davidis, certo scit, Dafrosam esse libidini, et furtis obnoxiam, ac proinde dissuadet rationibus generalibus, ne hanc conductat famulam: cum autem Davidem a proposito non possit abducere dictis generalioribus, vitia puellae ei patefacit.

976. Q. An Dionysius committat formalem detractionem? R. cum Pontas V. detractio ab init. negative: quia Dionysii manifestatio non potest dici injusta violatio honoris, imo justa actio est, quia charitate proximo debita nititur, ac praecipue Sacerdoti, cuius fama ad bonum Ecclesiae, et forte parochianorum maximi est momenti, cui tamen labes inuretur talem habendo famulam.

VI. Davis aulae minister colloquendo cum Rege frequenter mentionem facit Democriti aemuli sui, semper leve aliquod illius delictum subinde verum, subinde falsum immiscet, donec aemulus gratia Regis ex narratis omnino excidat, suoque privetur officio.

977. Q. An Davus per frequentatas veniales detractiones peccet mortaliter, teneaturque ad restitutionem Democrito faciendam? R. Si intenderit in singulis detractionibus levibus graviter nocere Democrito, absque dubio jam peccavit graviter ex mala voluntate graviter nocendi. Deinde si ab initio non intenderit graviter nocere, postea tamen id advertat, et perget leviter detrahere, adhuc graviter peccat, et tenetur ad restitutionem famae, et aliorum damnorum, quorum causa fuit per leves detractiones. *Ratio* est, quia in materia detractionis peccatum evadit grave per gravem famae laesionem: ergo. *Confirm.* 1. Si Dayus omnes detractiones per se leves simul proponeret coram Rege, posset utique graviter laedere ejus famam; ergo idipsum potest per frequentatas leviores detractiones, cum singulae in mente Regis uniantur, et simul caudent gravem jacturam famae. *Confirm.* 2. a pari cum furtis minutis. *Confirm.* 3. Si quis de viro gravi, et boni nominis dicat, eum esse mendacem, scurrum etc., quae levia de se sunt respectu aliorum; tamen peccat graviter, et tenetur ad restitutionem famae, quia grayiter imminuit aestimationem talis viri, ut factentur *Laym.*, *Less.*, *Molina*: ergo a pari.

VII. *Donatilla libidino vivit. Donatianus vicinus, cui nota est ejus libido, rem omnem narrat Donatillae avunculo, non animo detrahendi, sed perversam corrigendi.*

persuasum corrigitur.

978. Q. An Donatianus committat detractionem. R. Negative, si ipsi persuasum fuit, quod, clam ipsam monendo, per se non possit emendare libidinosam juxta dicta n. 936. Prob. ex regulis S. Basili, qui in reg. brevior. respons. ad interrog. 25. ait: *Duo ergo esse existimo tempora, in quibus liceat aliquid mali (nunquam fictum) de aliquo dicere, videlicet, et quando necesse habet aliquis consultare una etiam cum aliis, qui ad hoc idonei judicati sunt, quo pacto corrigendum sit, qui peccatum commisit: et item quando necessitas poscit, ut periculo consulatur aliquorum, qui saepe ex ignorantia commisceri possent cum malo tanquam cum bono.* Confirm. ex D. Th. qui 2. 2. q. 73. a. 2. in corp. ait: *Et, siquidem verba, per quam fama alterius diminuitur, proferat aliquis propter aliquod bonum, vel ne-*

cessarium, debit is circumstantiis observatis, non est peccatum, nec potest dici detractio.

VIII. Doda uxor sciens vicinam sibi puellam occulte prolem spuriam peperisse, marito suo vitium manifestat, stricte imperans, ne rem alicui revelet.

979. Q. I. An sit grave peccatum detractionis grave crimen alterius sine justa causa etiam uni soli manifestando, etiamsi secretum promittat? R. Per se loquendo, affirmative. Ita expresse docet S. Th. l. c. a. 1. ad 2.: *Si uni soli aliquis de absente malum dicat, corruptit famam ejus non in toto, sed in parte.* Ratio est, quia quilibet etiam hanc jacturam famae apud unum solum virum prudentem magni aestimat. Ita Laym. L. 3. de Just. tr. 3. c. 3. n. 6. cum Soto, Molina, Lessio contra Cajet. et Petr. Navarr., quorum fundamentum dicunt esse falsum, scil. quod talis manifestatio uni soli facta leve sit damnum famae, si nullum aliud damnum ex illa sit timendum.

980. Notandum tamen cum cit. AA., saepe culpam tunc minui, quando quis solatii vel consilii capiendi causa acceptam ab aliis gravem injuriam amico prudenti et taciturno manifestat, quia ejusmodi injuriam in silentio decoquere, et cum nemine communicare valde difficile videtur, dummodo id pluribus non dicatur. Praestat etiam in tali casu non nominare personam, nisi ad consilium vel solatium accipiendo valde expediens sit.

981. Q. II. An Doda excusanda sit a peccato, quia imperavit marito silentium. R. Negative. Audi S. Chrysost. hom. 3. ad Pop. Antioch.: *Hoc, inquit, ridiculum magis est, quod tales habentes vitam, et propriam negligentes, cum aliquid arcanum dixerint, rogan audientem, et adjurant, ne cuiquam amplius alteri dicat, hinc declarantes, quod rem reprehensione dignam commiserint.* Si enim illum, ut nemini dicat, rogas, multo magis te priorem huic dicere non oportebat; *in tuto sermonem habebas; postquam vero alteri prodidisti sermonis custodiam, superflua facis, et inutilia etc.*

982. Q. III. Quomodo restituenda sit fama? R. 1. Qui verum quidem, sed occultum alterius crimen manifestavit, tenetur apud audientes, vel quibus illud prodidit, criminis opinionem, quantum potest, abolere, sed sine mendacio, dicendo v. g. se male dixisse, injuriam alteri fecisse, se errasse, vel antea deceptum fuisse (omnis enim peccans errat, et decipitur vel a daemone, vel a propria passione): hoc modo permittitur interim, ut alii putent, credantque, crimen non fuisse commissum, nec alias modus restat.

983. R. 2. Si vero quis falsa infamacione alienam famam laeserit, debet revocare et retractare sua dicta coram iis, quibus dixit falsum crimen, etiam adjecto, si opus sit, juramento, aut exhibitis testibus, quamvis aequale, aut paulo minus damnum in sua fama pateretur: secus, si damnum notabiliter majus, v. g. vitae, foret ei subeundum. Si vero infamatum falso in vitae periculum adduxisset, aequitas postularet, ut etiam cum propriae vitae periculo innocentem liberaret, ut ait Leonard. cas. 17. n. 99. cum Lessio. Adde cum Laym. l. c. c. 7. num. 2.: *quamdiu potes crimen, de quo alterum injuste diffamasti, in specie retractare, non satisfacis, si omissa hac restitutione, hominem in aliis virtutum generibus commendas, scil. laudando, honorando, cum nemo velit commutare famam suam in una materia, vel uno genere virtutis pro fama in alio genere; quilibet enim scit, quod infamatus in uno genere vitii, v. g. quod sit libidinosus, injustus etc. non possit vir bonus ab aliis haber. Si tamen nullus omnino alias modus suppetat tollendi infamiam, teneberis aliam aequivalentem famae com-*

pensationem praestare, scil. laudando, honorando, ejus honorem defendendo etc.

984. Q. IV. An detractor, qui nec revocatione, nec alio modo plene potest restituere famam, teneatur ad compensationem pecuniariam pro laesa fama. R. cum Laym. l. c. probabilius negative saltem ante judicis sententiam; quia non est restitutio facienda in bonis alterius ordinis, quando in ordine bonorum, in quo facta est injuria, restitutio fieri non potest, propter impossibilitatem aequalitatis requisitam a justitia commutativa: pecunia autem non censemur aequivalere famae, quae inter res veniales non venit numeranda: ergo. Dixi, *pro fama laesa;* nam alia damna voluntaria ex injusta detractione in bonis fortunae orta tenetur detractor compensare; quia detractor horum damnorum fuit causa injusta.

IX. *Dympna in coetu quodam aures praebuit detractori famae Matronae cuiusdam nobilis.*

985. Q. An graviter peccaverit? R. Si audiverit absque resistantia, et prona aure, atque libenter, peccavit graviter. Regulam securam pro resolutione casuum similium tradit S. Th. 2. 2. q. 73. a. 4. in corp.; *Si aliquis detractiones audiat absque resistentia, videtur detractori consentire, unde fit particeps peccati ejus.* Et si quidem inducat eum ad detrahendum, vel saltem placeat ei detractione ejus, cui detrahitur, non minus peccat, quam detrahens, et quandoque magis.... Si vero non placeat ei peccatum, sed extimore, vel negligentia, vel etiam verecundia quadam omittat repellere detrahentem, peccat quidem, sed multo minus, quam detrahens, et plerumque venialiter. Quandoque etiam hoc potest esse peccatum mortale, vel propter hoc, quod alicui ex officio incumbit detrahentem corrigere, vel propter aliquod periculum consequens, vel propter radicem, qua timor humanus quandoque potest esse peccatum mortale. Ib. ad 2. tradit, quod non semper aliquis debeat resistere detractori, arguendo cum de falsitate, maximè si quis sciat, verum esse, quod dicitur: sed debet eum verbis redarguere de hoc, quod peccat fratri detrahendo, vel saltem ostendere, quod ei detractione displateat per tristitiam faciei. Vide n. 973.

986. X. A restitutione famae excusatur 1. qui nullo modo potest restituere. 2. Quando quis cedit juri famae suae. 3. Quando infamatus sponte remiserit restitutionem, modo ea donatio tacita vel expressa non cedat in damnum proximi vel familiae. 4. Quando prudenter judicatur diffamacionem jamdiu esse oblivione delatam; tunc enim majus est periculum novae diffamacionis. 5. Si fama aliis modis reparata sit. 6. Si crimen occultum, quod dixisti, alia ratione fiat publicum. 7. Si levis fuerit laesio famae, levis etiam obligatio restituendi; loco cuius praestat subinde data occasione leviter diffamato per laudem et commendationem satisfacere. Vide plura apud Bonac., Less., Tamb., Stoz l. c. n. 205.

„Quantum ad divisionem, et distinctionem praceptorum Decalogi, non una semper fuit inter Catholicos sententia. Hesichius, semoto pracepto de sanctificatione Sabbati, eo quod non esset observandum ad litteram secundum omne tempus sic distinguit, ut primum praecptum ponat: „*Ego sum Dominus Deus tuus: secundum, Non habebis Deos alienos coronam me: tertium, Non facies sculptile: quartum, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: quintum, Honora patrem et matrem etc.: sextum, Non occides: septimum, Non moecaberis: octavum, Non furtum facies: nonum, Non dices falsum testimonium: decimum, Non concupisces.*

„Altera sententia fuit Origenis, qui pro primo praecpto ponit, *Ego sum Dominus Deus tuus, non habebis Deos alienos: secundum, Non facies*